

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΓΝΩΜΗ

Του Μιχάλη Κρητικού

Το ψηφιακό άλμα της Ελλάδας και οι ανισότητες

Τα τελευταία χρόνια ο ψηφιακός μετασχηματισμός έχει αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες εκσυγχρονισμού της Ελλάδας. Η ανάπτυξη ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, η διεύρυνση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών δημιουργούν την εικόνα μιας χώρας που επιχειρεί να αφήσει πίσω της χρόνιες διοικητικές αδυναμίες και να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής. Ωστόσο, το πραγματικό ερώτημα δεν είναι αν η Ελλάδα έγινε πιο ψηφιακή, αλλά αν ο ψηφιακός μετασχηματισμός κατάφερε να ενισχύσει την ανθεκτικότητα της κοινωνίας και της οικονομίας, να μειώσει τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες και να κερδίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών.

Η απάντηση είναι θετική, αλλά όχι χωρίς επιφυλάξεις. Η χώρα πέτυχε σημαντική πρόοδο στην ψηφιοποίηση του κράτους και των υπηρεσιών προς τον πολίτη. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι ψηφιακές υποδομές επέτρεψαν τη συνέχιση κρίσιμων λειτουργιών της δημόσιας διοίκησης, της εκπαίδευσης και της οικονομικής δραστηριότητας. Ηλεκτρονικές συναγοραφήσεις, ψηφιακές υπεύθυνες δηλώσεις, πιστοποιητικά, εξουσιοδοτήσεις και δεκάδες άλλες υπηρεσίες μειώσαν δραστικά τη γραφειοκρατία και εξοικονόμησαν χρόνο και πόρους για πολίτες και επιχειρήσεις.

Η βελτίωση αυτή ενίσχυσε σημαντικά την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο κράτος. Για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια οι πολίτες είδαν στην πράξη ότι το Δημόσιο μπορεί να λειτουργεί πιο γρήγορα, αποτελεσματικά και με λιγότερη ταλαιπωρία. Η καθημερινή εμπειρία της εξυπηρέτησης από το κινητό ή τον υπολογιστή συνέβαλε στη δημιουργία ενός νέου κλίματος εμπιστοσύνης προς τις δημόσιες υπηρεσίες. Η τεχνολογία, από σύμβολο

γραφειοκρατικής πολυπλοκότητας, μετατράπηκε σταδιακά σε εργαλείο διευκόλυνσης της καθημερινότητας.

Ωστόσο, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης δεν σημαίνει ότι έχουν αντιμετωπιστεί όλες οι προκλήσεις. Το μεγαλύτερο ίσως ερώτημα αφορά το κατά πόσο ο ψηφιακός μετασχηματισμός κατάφερε να περιορίσει τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες που διαχρονικά χαρακτηρίζουν την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η πρόοδος είναι σημαντική, αλλά άνιση. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Δεκαετίας, μόλις το 52,4% των Ελλήνων ηλικίας 16 έως 74 ετών διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Παρότι το ποσοστό αυτό παρουσιάζει βελτίωση σε σχέση με προηγούμενα χρόνια, παραμένει χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ανέρχεται στο 55,6%. Με απλά λόγια, σχεδόν ένας στους δύο Έλληνες εξακολουθεί να μη δι-

αθέτει τις απαραίτητες δεξιότητες για να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιακή οικονομία.

Η διαφορά γίνεται ακόμη πιο εμφανής στις ηλικιακές ομάδες. Οι νεότεροι πολίτες προσαρμόζονται ευκολότερα στις νέες τεχνολογίες, ενώ πολλοί ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη χρήση ψηφιακών υπηρεσιών. Ετσι, ενώ ο ψηφιακός μετασχηματισμός διευκολύνει σημαντικά ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, ταυτόχρονα δημιουργεί τον κίνδυνο ενός νέου ψηφιακού αποκλεισμού για όσους δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις ή πρόσβαση στην τεχνολογία.

Παρόμοια εικόνα καταγράφεται και στις περιφερειακές ανισότητες. Παρά τις σημαντικές επενδύσεις σε δίκτυα νέας γενιάς, η πρόσβαση σε γρήγορες και αξιόπιστες ψηφιακές υποδομές δεν είναι ίδια σε όλη τη χώρα. Οι μεγάλες πόλεις εμφανίζουν σαφώς καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με πολλές νησιωτικές, ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, στο τέλος του 2024 μόλις το 32,1% των ευρωζωνικών συνδέσεων αφορούσε δίκτυα νέας γενιάς υψηλών ταχυτήτων. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι σημαντικό μέρος πολιτών και επιχειρήσεων εξακολουθεί να μην απολαμβάνει πλήρως τα οφέλη των πιο σύγχρονων ψηφιακών υποδομών.

Η εικόνα αυτή αποκαλύπτει ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός έχει περιορίσει ορισμένες γεωγραφικές ανισότητες, καθώς πλέον πολλές υπηρεσίες παρέχονται εξ αποστάσεως, αλλά δεν έχει καταφέρει ακόμη να εξαλείψει τις διαφορές μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Η δυνατότητα τηλεργασίας, τηλεαγωγικής ή ψηφιακής εκπαίδευσης παραμένει άμεσα συνδεδεμένη με την ποιότητα των δικτύων και την ψηφιακή ετοιμότητα κάθε περιοχής.

Η διεθνής εμπειρία προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα. Η Εσθονία, που θεωρείται παγκόσμιο πρότυπο ψηφιακής διακυβέρνησης, δεν επένδυσε μόνο στις τεχνολο-

γικές υποδομές αλλά και στη δημιουργία ψηφιακής κουλτούρας και εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών. Η επιτυχία της βασίστηκε στη διαφάνεια, στην προστασία των δεδομένων και στην καθολική πρόσβαση των πολιτών στις ψηφιακές υπηρεσίες.

Αντίστοιχα, η Φινλανδία και η Ολλανδία επένδυσαν συστηματικά στις ψηφιακές δεξιότητες των πολιτών. Στις χώρες αυτές περισσότερο από το 80% του πληθυσμού διαθέτει βασικές ψηφιακές δεξιότητες, ποσοστό που υπερβαίνει κατά πολύ τις ελληνικές επιδόσεις. Η εμπειρία τους δείχνει ότι η τεχνολογία από μόνη της δεν αρκεί. Χρειάζονται παράλληλες πολιτικές εκπαίδευσης, κοινωνικής ένταξης και περιφερειακής ανάπτυξης ώστε τα οφέλη να διαχέονται σε ολόκληρη την κοινωνία.

Για την Ελλάδα το συμπέρασμα είναι σαφές. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός έχει ενισχύσει σημαντικά την ανθεκτικότητα της οικονομίας και της κοινωνίας. Έχει βελτώσει την καθημερινότητα εκατομμυρίων πολιτών και έχει αυξήσει την αποτελεσματικότητα του κράτους περιορίζοντας ως έναν βαθμό τη γραφειοκρατία. Έχει επίσης συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς τη δημόσια διοίκηση, καθώς οι πολίτες βιώνουν πλέον απτά οφέλη στην καθημερινότητά τους.

Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι έχει επιλυθεί το πρόβλημα των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων. Αντίθετα, οι ανισότητες αυτές εξακολουθούν να αποτελούν το μεγαλύτερο εμπόδιο για μια πραγματικά συμπεριληπτική ψηφιακή μετάβαση. Η επόμενη φάση του ψηφιακού μετασχηματισμού δεν θα κριθεί από τον αριθμό των νέων εφαρμογών ή των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, αλλά από το κατά πόσο θα μπορέσει να εξασφαλίσει ότι κανένας πολίτης δεν θα μείνει πίσω.

Η πραγματική επιτυχία θα έρθει όταν η τεχνολογία λειτουργήσει όχι μόνο ως εργαλείο αποτελεσματικότητας, αλλά και ως μηχανισμός κοινωνικής σύγκλισης. Όταν οι κάτοικοι της περιφέρειας, οι ηλικιωμένοι, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες απολαμβάνουν τα ίδια οφέλη με τους πολίτες των μεγάλων αστικών κέντρων. Τότε ο ψηφιακός μετασχηματισμός δεν θα αποτελέσει απλώς μια τεχνολογική μεταρρύθμιση, αλλά θα σημαίνει μια ουσιαστική κοινωνική και αναπτυξιακή αλλαγή που θα ενισχύει πραγματικά την ανθεκτικότητα της Ελλάδας απέναντι στις πολλαπλές προκλήσεις του μέλλοντος, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, περιορίζοντας τον ψηφιακό αποκλεισμό και διασφαλίζοντας ότι τα οφέλη της ανάπτυξης θα φτάνουν σε κάθε πολίτη και κάθε περιοχή της χώρας.

Η καθημερινή εμπειρία της εξυπηρέτησης από το κινητό ή τον υπολογιστή συνέβαλε στη δημιουργία ενός νέου κλίματος εμπιστοσύνης προς τις δημόσιες υπηρεσίες

Ο δρ Μιχάλης Κρητικός είναι κύριος ερευνητής του **ΕΛΙΑΜΕΠ** και επίκουρος καθηγητής σε θέματα Τεχνητής Νοημοσύνης και Ψηφιακής Μετάβασης στη Σχολή Διακυβέρνησης του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών.